

Bilag til møde i Det udenrigspolitiske Nævn den 15. juni 1964. Uddrag

Notat

Statsministerens rejse til USA
fredag den 5. til fredag den 12. juni 1964.
Politiske spørgsmål.

1. Den ydre anledning til rejsen var en indbydelse til statsministeren til at overvære Danmarks-dagen på Verdensudstillingen i New York. Dette toges som udgangspunkt for en dansk forespørgsel til den amerikanske regering, om det ville være belejligt, hvis statsministeren benyttede anledningen til at aflægge det genbesøg i Washington, som præsident Johnson tidligere havde indbudt ham til. Herpå modtoges et bekræftende svar.

Samme dag som rejsen skulle tiltrædes, d.v.s. den 5. juni, indfandt den sovjetiske chargé d'affaires sig hos statsministeren for efter instruktion fra Moskva at overgive en mundtlig besked. Statsministerens referat af denne henvendelse vedlægges.

[...]

3. I Washington havde statsministeren en samtale på en times tid med præsidenten og desuden samtaler med udenrigsminister Dean Rusk og andre fremtrædende medlemmer af den amerikanske regering, således forsvarsministeren, McNamara, understatssekretær Averell Harriman og brødrene McGeorge og William Bundy, den første præsidentens specielle rådgiver og den anden afdelingschef i State Department. [...]

Under disse samtaler var meddelelsen fra ministerpræsident Hrustjov et af hovedpunkterne. I sig selv krævede meddelelsen ikke noget svar, og der blev heller ikke givet noget egentligt svar, endside nogen tekst, der kunne medtages til København og overgives hr. Hrustjov.

Det fremgik dog klart af den amerikanske reaktion, at amerikanerne føler sig magtfulde og stærke; de nærer ingen tvivl om deres militære formåen, i særdeleshed om, at deres atomvåben er det sovjetiske klart overlegent, således at Sovjet vil tøve med at inddrage sig på en krig. Efter deres opfattelse er Hrustjov klar over, at uanset hvorledes det går USA i en storkrig, vil i det mindste Sovjetunionen blive ødelagt. McNamara udtalte ganske klart, at der ikke kunne bestå tvivl om, at det havde mistet enhver mening at tale om, hvem der blev sejrherre i en sådan krig. Om de enkelte politiske problemer, der var til drøftelse, kan der iøvrigt siges følgende:

[...]

b. Cuba.

Det cubanske problem syntes at være det, der for tiden optog sindene mest i Washington. Russerne har efterhånden trukket så mange folk væk fra Cuba, at krigsfaren - paradoksalt nok - atter synes stigende. De amerikanske regeringsmedlemmer bekræftede entydigt, at USA finder det afgørende nødvendigt, så længe Cuba ikke accepterer den foreslåede FN-inspektion, at foretage hyppige overflyvninger over Cuba for at fotografere de militære installationer. Efterhånden som cubanerne overtager kontrollen med raketbatterierne på øen, kan det befrygtes, at de ikke kan modstå fristelsen til at skyde, (selvom de amerikanske fly iøvrigt går så højt, at de hverken kan ses eller høres, kun følges på en radarskærm). Sker noget sådant, udtaltes det ensstemmig i Washington, vil Amerika bombardere luftværnsbatterierne, hvilket naturligvis vil fremkalde en spændt situation. De amerikanske regeringsmedlemmer holdt imidlertid fast på, at denne kurs ikke kunne fraviges. De afviste tale om, at der kunne fotografere fra flyvemaskiner, der var uden for cubansk område. Øen var så bjergrig, at en sådan fotografering "på skrå" ikke ville give tilstrækkeligt gode billeder. Heller ikke fotografering fra satelliter var tilstrækkelig.

c. Forholdet til Sovjetunionen.

Det cubanske problem var kun enkelt side af forholdet til Sovjetunionen. Om forholdet iøvrigt lagde hverken præsidenten eller udenrigsministeren skjul på, at de betragtede Sovjetunionens hensigter med stor mistillid. Den omstændighed, at såvel Hrustjov som Gromyko i 1962, da der

installeredes sovjetisk raketskyts på Cuba, havde givet urigtige oplysninger herom til præsident Kennedy, erindredes endnu i Washington med bitterhed. Den amerikanske regering nærrede i det hele stor mistillid til Sovjetunionens hensigter og gentagne forsikringer om fredelighed. Forsåvidt angik udtalelsen om Berlin i den meddelelse, statsministeren havde modtaget fra Hrusjov, kommenteredes den blot med få ord om, at den intet nyt indeholdt, selvom det indrømmedes, at ordvalget var moderat.

Ikke mindst præsidenten lagde megen vægt på at fremhæve, at USA kun havde fredelige hensigter, og at der ikke var nogen plet på verdenskortet, amerikanerne ville ofre hverken deres eget eller andres blod for at komme i besiddelse af. [...]

Hvedesalget til Sovjetunionen betragtedes som en udstrakt hånd, men præsidenten troede dog ikke på nogen stor fremtidig samhandel, idet denne formentlig ville forudsætte amerikanske kreditter, som USA ikke ville se det i sin interesse at give.

I Washington fulgte man med stor interesse udviklingen i Østeuropa. De nyligt afsluttede handelsforhandlinger med Rumænien bedømtes optimistisk som et tegn på den fremadskredne frigørelse af satellitstaterne. Østtyskland syntes i stigende grad isoleret. "Venskabstraktaten" mellem Sovjet og Østtyskland, der netop afsluttedes, medens statsministeren opholdt sig i Washington, bedømtes i State Department rent foreløbigt som et forsøg fra sovjetisk side på at afstive Ulbrichts styre, uden dog samtidigt at bringe forholdet til Vesten i fare.

UM 3.E.92